

A MAGYAR KIRÁLYI FÖLDMÍVELÉSÜGYI MINISZTERIUM KIADÁSA

RÁDIÓS GAZDASÁGI ELŐADÁSOK

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:

ELNÖK: BR. PRÓNAY GYÖRGY DR.
HELYETTES ELNÖK: TÓTH JENŐ DR.

TAGOK:

BUDAY BARNA   SZTANKOVICS JÁNOS
NÉMETH JENŐ   WELLMANN OSZKÁR DR.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

CZVETKOVITS FERENC DR.

SEGÉDSZERKESZTŐ:

SUHAYDA TIBOR

SZERKESZTŐSÉG:

BUDAPEST, V., KOSSUTH LAJOS-TÉR 11. SZ., II. 202.

---

11. FÜZET

MIT JÖVEDELMEZ A MÉHÉSZKEDÉS?

ÍRTA:

Őscesanádi NAGY GÉZA

AZ ORSZÁGOS MÉHÉSZ SZÖVETSÉG FŐTITKÁRA

OLVASD EL, ŐRIZD MEG ÉS GYŰJTSD KÖNYVTÁRBA!

Eddig megjelent füzetek:

1. *Dr. Hutjra Ferenc :*
A védőoltásokról.
2. *Székács Elemér :*
**Gyakori hibák a tavaszi talaj-, vetési-
és növényápolási munkáknál.**
3. *Dr. Plósz Béla :*
Tudnivalók a lótenyésztés köréből.
4. *Dr. Wellmann Oszkár :*
Az újszülött állatok gondozása.
5. *Dr. Aujeszky Aladár :*
A veszettség ellen való védekezés.
6. *Gyárfás József :*
A nyári talajművelésről.
7. *Pavlicsek Adorján :*
**A tejelés ellenőrzésének tapasztalatai
és eredményei.**
8. *Kadocsa Gyula :*
Védekezés az állati kártevők ellen aratás után.
9. *Horn János :*
A gyümölcsfeldolgozásról.
10. *Székács Elemér :*
Az őszi vetési munkák előkészületei és végrehajtása.

Mit jövedelmez a méhészkedés.

Írta: **Őscesanádi Nagy Géza**

az Országos Méhész Szövetség főtitkára.

Manapság nem érdektelen az a kérdés, hogy valamelyik mellékfoglalkozás mit jövedelmezhet? A tanyán munkálkodó földművelőtől a városi tisztviselőig csaknem minden kisembernek szüksége van valamilyen mellékfoglalkozásra. Szüksége van, mert üres idejét valamivel ki kell töltenie. De szüksége van azért is, mert napjainkban a kisembereknek olyan kevés a jövedelmük, hogy valahonnan feltétlenül pótolniok kell azt. Természetes, hogy mindenki a maga módján, a leginkább jövedelmezőnek ígérkező foglalkozás mellé szegődik. Van ilyen elég, válogathatunk bennük bővében.

A sok közül kiragadom a méhészkedést. Meggyőződéssel mondom, hogy a méhészet jövedelmezőségét illetően, bármilyen mellékfoglalkozással nemcsak felveszi a versenyt, hanem jóval felülmulja valamennyit.

Hogy a méhészet hasznos foglalkozás, semmi sem bizonyítja hitelesebben, mint az a tény, hogy ma is számosan foglalkoznak vele. Pedig évezredek óta lakik együtt az ember és a méh. Volt hát idő annak a megfontolására: vajjon érdemes-e az embereknek méhtenyésztéssel foglalkozniok?

Hiteles följegyzésekből tudjuk, hogy a méhészet évezredek előtt is igen jövedelmező foglalkozás volt. Ha nem lett volna az, sem az egyiptomiak, sem Izrael népe, sem a görögök, sem a rómaiak nem foglalkoztak volna vele. Az említett népfajok igen sok mézet és viaszt termeltek. Kellett is, hiszen abban az időben főeledel volt a méz. Italokat, süteményeket, sőt orvosságot készítettek belőle. Némelyek azt tartották, hogy aki naponta eszik mézet, meg sem betegedhetik. A viasz is igen kelendő volt. Világítóeszközt, szobrokat, virágokat, viasztáblákat és pecséttokokat készítettek viaszból, de fölhasználták a hajók deszkáinak a vízmentesítésére és a holttestek konzerválására is. Végül a gyümölcsöt is úgy tartották el, hogy olvadt viaszba mártották, ezzel vékony viaszréteg vonta azt be s ez sokáig megóvta a rothadástól.

Hogy mindezt a szükségét fődözze az ókor népe: kénytelen volt méhészkedni. Már abban az időben is voltak jelentős méhészetek. Terentius Varró Kr. e. 36-ban megemlékezik két fivéről, akik évi átlagban méhészetük után 10.000 sestercius jövedelmet húztak. Mai pénzben ez az összeg mintegy 2000 pengőnek felel meg. Abban az időben ez rengeteg jövedelem volt, hiszen félszázaddal utóbb *Krisztusért* csak 30 ezüst pénzt fizetett *Kajafás* a megtévedt *Judásnak*. Ugyancsak Varró említ meg egy másik rómaist is, aki méhese után, haszonbér fejében, évi 50 mázsa mézet

kapott. A bérlőnek fáradsága díjában 20 mázsa jutott. Mai értékben ez mintegy 15.000 pengőt tesz ki. Amint látjuk, a méhészet nem volt megvetendő foglalkozás már az ókorban sem. *Columella*, neves gazdasági író, Kr. u. 50-ben azt írja, hogy messze vidéken nagy virágzásban állott a méhtenyésztés és *Róma* körül is sűrűn találtak méhesek.

És végig az ókoron, a középkoron, az újkorig, minden nép gazdaságtörténelmével szorosán összenőtt a méhészkedés. De különösen a középkorban, mert még abban az időben is, egyéb édesség híjján, mindent mézzel édesítettek. Statisztikai adatok bizonyítják, hogy akkor minden nyolcadik ember tartott méheket. Hanem amikor 1801-ben *Achard* Ferenc *Sziléziában* az első répacukorgyárat fölépítette, lassankint vesztett jelentőségéből a méhészet. Kevéssel utóbb azonban ismét föllendült és ez a mézessüteménynek, továbbá a mézsör és a mézbor gyártásának köszönhető. De amikor a sört árpából készítették, a mézbor helyét pedig a híressé vált nemes borok vették át, a méhészettel foglalkozók száma ismét megcsappant. A mézet nem keresték úgy, mint előbb, az ára is esett és sokan fölhagytak ezzel a nemes foglalkozással. De sokat vesztett a méhészet jelentőségéből azért is, mert a méhviaszt lassankint kiszorította a piacról az állati zsíradék és a növényi viasz.

Újabbán a társadalmi szervezetek lendítettek nagyot a méhészeten. Különös érdemei vannak itt az *Országos Magyar Méhészeti Egyesületnek* és a *Magyar Méhészeti Egyesületek Országos Szövetségének*. Mintegy fél-százada, hogy *Magyarország* is áttért az alig nyolcvanéves modern méhészetre és itthon is megalakultak a társadalmi méhészeti szervezetek, amelyek főként arra törekszenek, hogy az uzsorások kezéből mentse ki a méhészeket. Ez lassankint sikerülni is fog és a méhek termékeinek az értékesítését nemsokára maguk a méhészek fogják irányítani. Ennek a hatása máris érezhető és ez a magyarázata annak, hogy nálunk a méhészkedés ismét jelentős kereseti forrás lett.

Nincs az a társadalmi réteg, amelyben a méhészetnek hívei ne volnának. A nagybirtokos és a kispasza, a tisztviselő és az iparos, a gyáros és a munkás egyaránt helyet talál a méhésztársadalomban. Természetes, hogy mindenki a maga igényeinek megfelelő méhészetet rendez be magának. Hanem azért mégis akad nagybirtokos, aki kisméhész és akad kispasza, aki nagyméhészetet üz.

Magyarország 40.000 méhésze közül 80% kisméhész. A legtöbbje megelégszik azzal, hogy családja kenyerét egy kis csurgatott mézzel megédesítse és hogy valamicskét el is ad. De mások igen szép mellékkeresethez jutnak a méhészet révén és pedig aránylag kevés munkával, kevés lekötöttséggel és kevés befektetéssel. *Kenessey* Kálmán, jónévű közgazdász már a múlt században azt írja a méhészetről: . . . „ez az a foglalkozás, amelybe krajcárokat rak az ember, hogy azután forintokat vegyen ki belőle“ . . .

Nagyon igaz, amit *Kenessey* mondott. Van itt, *Pest* közelében, a *Tápió* völgyében két kispasza-ember. Testvérek. Három évtizeddel előbb még napszámból éltek. Úgy jártak be *Budapestre* vonaton, darab kenyérral tarisznyájukban. A véletlen néhány méhcsaládhoz juttatta őket. Ma egyenkint 100-nál több családjuk van, meg 10—10 hold földjük,

amelyből egy-két hold szőlő. Meg házuk is van. Az idősebbnek kettő is. Három évtizede annak, de ez a vagyonuk már jóval 10 év előtt megvolt. A méhek hozták, pedig amikor azon törték a fejüket, megvegyék-e a kínált első családokat, az egyiket éppen a szeme alatt szúrta meg a méh. Eldobta szerszámjait, kalapját, tarisznyáját és meg sem állott, míg egy bokorba el nem bújhatott. Kaláccsal sem tudták onnan estig kicsalni. És nem akart a méhekről tudni többé. Ma mosolyogva beszéli el az első kalandját és boldog, hogy a sors méhekhez juttatta.

És hány ilyen példa van! De talán a legszebbek egyike *Bodola* Antal feldobolyi tanító esete. Szép *Erdélynek* legszebb vármegyéjében: *Háromszékben* élt. Akkoriban 800 korona évi fizetése volt. Egyik fiát a budapesti, a másikat a kolozsvári egyetemen, a harmadikat a pozsonyi jogakadémián, a negyediket a sepsiszentgyörgyi Mikó-kollégiumban, az ötödik gyermekét a sepsiszentgyörgyi tanítónőképzőben taníttatta és még otthon három apróság gyarapította a család számát: így összesen nyolc gyermekét szépen nevelte a gondos családapa, akinek ebben a súlyos föladatában remekül gondozott méhese volt a segítője.

Amint ez a két példa ékesen bizonyítja: a méhészet gondtalan megélhetést biztosít. Sokan és sokat írtak már erről. Az egyik gazdasági író azt állítja, hogy egy méhcsalád egy hold föld jövedelmével ér föl. Egy másik azt igyekszik bizonyítani, hogy 15 méhcsalád egy tehén jövedelmével egyenlő. Habár ezek a számok túlzottak, mégsem állanak messze a valóságtól.

Auerbach, neves német szakíró szerint: a méh a szegények legelőmarhája. Jelezte ezzel azt, hogy a méhészet — a vagyontalan ember életigényeit tekintve — hoz akkora jövedelmet, mint amennyit a jómódú család számára a legelőmarha.

* *Sötér Kálmán*, a neves magyar méhészeti író, aki a világ legszebb és legnagyobb méhészeti munkáját 4 kötetben megírta, amire a magyar méhesgazdák mindenkor büszkeséggel mutatnak rá, a méhészet jövedelmezőségéről azt mondja, hogy erre nincsen határozott felelet, hanem annyi kétségtelen, hogy a méhészet a legjobban jövedelmező keresetek közé tartozik.

Közel két évtizedes tapasztalásom azt bizonyítja, hogy a méhészkedés csaknem biztos megélhetést nyújt ugyan, mint főfoglalkozás is, hanem a gyöngye mézelő-években ráfizethet a tulajdonos. Ez így van egyébként a mezőgazdaság minden ágával és éppen ezért jól cselekszi a méhészek többsége, amikor a méhészkedést mellékfoglalkozásként űzi. Indokolt ez már csak azért is, mert ha gyöngye a gazdasági év, a veszteséget némiképen ellensúlyozza a méhészet haszna. A kettő tehát kiegészíti egymást. A német gazdálkodó elv azzal indokolja a gazdaság és a méhészet szükséges együttműködését, hogy: „Ein gutes Bienenjahr ist ein schlechtes Erntjahr“ Magyarul: a jó méhészeti esztendő, rossz aratóév. Így is van ez, mert míg a méhészek számára a meleg száraz tavasz, néhány langyos esővel valóságos áldás, addig a mezőgazdaságra kész veszedelem. A nedves nyár is kedvez a méhészetre, míg a termésben nagy kárt okozhat.

A méhcsalád jövedelme egyébként több körülménytől függ. Így

elsősorban az időjárástól. De sokban függ a méhek lakásától is, továbbá a méhlegelőtől és nem utolsó sorban a kezeléstől is.

Közepes évben, jó kezekben, átlagszámítással egy méhcsalád 15 kg. mézet adhat. Vannak méhészek, akik kétszerannyit is szüretelnek. De vannak olyanok is, akik csak nyolc kilogrammot. Ezért vettem a reális középszámot. Egy család tehát évenként 24 pengőt jövedelmez, 10 család 240 pengőt, 25 család 600-at, 50 család 1.200 pengőt. Igen szép mellékereset ez. Hiszen, ha egy tisztviselőnek 50 méhcsaládja van, bizonyos hogy mellékesen megkeresi fizetésének 50—70%-át. Jó esztendőben többet is. Természetesen, hogy rossz esztendőben kevesebbet.

Mi tudjuk, hogy ez így van. És tudja az a sokezer kisember^{is}, aki évek óta a méhek társaságában találja boldogulását. És a tisztviselők jó része mégsem méhészkedik. Hogy miért nem, arra csak nagyon kemény szóval felelhetnék. Inkább elhallgatom a választ. Azt azonban nem hallgathatom el, hogy az a nyomorgó, családos kisember, akinek módja volna a méhészkedéshez és mégsem fog hozzá: megérdemli, hogy súlyos gondok gyötörjék.

Ha a kispazda viszonyát mérem a méhészkedéshez: még inkább el kell csodálkoznom, hogy ott is csak csigalépésekkel terjed ez a szép és hasznos foglalkozás. Pedig a kispazdáknak többszörös érdekük parancsolja, hogy barátkozzanak össze a méhészkedéssel. Vannak méhészeti írók, akik egy méhcsalád jövedelmét egy hold föld jövedelmével vetik össze. Ez túlzás. Egy hold föld átlag 6 mázsa búzát terem. Ebből a vetőmagot, a megmunkálást és a többi kiadást leszámítva, marad tisztán 4 mázsa. Ennek az értéke 120 pengő. Ugyanennyit jövedelmez 5 méhcsalád. Az a kispazda tehát, akinek 10 hold földje és 50 méhcsaládja van, a valóságban 20 hold föld jövedelmét élvezi. Igen sok kispazda tehetne erről tanúbizonyságot. De bizonyoságot tehetne arról is, hogy a méhészetből eredő jövedelem csekély fáradsággal szereshető meg, hiszen amint azt *Sötér Kálmán* igen jellemzően mondja: „A méhészek sem nem szántanak, sem nem vetnek, mégis aratnak, anélkül, hogy abból valakire kár háramolnék, ellenkezően: az egész vidék osztozkodik a nyereségben“.

Fölveszem itt *Sötér* szavait és rámutatok arra, hogy a nagybirtokosságra mennyire nélkülözhetetlen a méhészet.

Az erdőgazdálkodás például ma nem hajt akkora jövedelmet, mint a múlt században. Ugyanis csodálkozunk azon, hogy a makktermés, amelyen sertésfalkákat hizlaltak fel, úgyszólván díjtalanul, csaknem eltűnt. Az az egyszerű oka ennek, hogy az odvas fákat kivágják s a méheknek nincsen menedékük. Amíg volt, rengeteg méh lakott az erdőkben és így egyetlen fa virága sem maradt terméketlen.

Így van ez a gyümölcsstermés terén is. *Zander Enoch* dr., világhíres méhésztudós fényképen illusztrálva mutatta be, milyen fontos tényező a méh a gyümölcs létrehozásában. Ugyanis két — egyenkint 60 centiméter magas és 30 cm. széles — virágzó körtefaág közül az egyiket lekötötte tüllel, hogy a méhek hozzá ne férhessenek a virágokhoz, míg a másikat szabadon hagyta. Virágzás után levette a tüllet és mind a két ágon szabadon nőtt a gyümölcs. A tüllel lekötött ágon kettő, a szabadon virágzó ágon pedig 22 körte nőtt. Ezt csinálják a méhek!

A gyümölcsvirágokat 80%-ban a méhek termékenyítik meg. Elgondolható tehát, hogy mekkora haszontól esik el az a nagybirtokos, aki gyümölcstermelést űz, de méhek nincsenek a közelben.

A lucerna, a repce, a baltacim és a bükköny magtermése jóval dúsabb ott, ahol méhek tanyáznak. És szebb is, nagyobb is, nemesebb is a mag.

Német gazdasági megfigyelések igazolják, hogy méhes közelében a repcemagtermés 20—25%-kal volt több, mint másutt. Csodálkoznunk kellene, ha a magtermelő gazdák, tudva ezt, nem sietnének termésüket fokozni.

Nem kell ide sok méh! 10—20 család elégséges 100—200 hold repcevirág beporzásához és a termés közel negyedrésznivel emelkednék. Ugyanis egy méh percenkint 10 virágot keres föl. Egy kiröpülése átlag 10 percig tart. Naponta pedig mintegy 40 kiröpülést végezhet. Vagyis mindennap $10 \times 10 \times 40 = 4000$ virágot látogat meg. Ha egy méhcsaládban 10.000 a gyűjtőméhek száma, úgy azok mindennap 40.000.000 virágot látogatnak meg. 20 család tehát 800.000.000-t! Most már könnyű lesz megérteni: miért 80%-kal nagyobb a gyümölcstermés és 25%-kal miért több a magtermés ott, ahol méhek is élnek az ember társaságában.

Amint látjuk, a méhek közvetett haszna is szinte megbecsülhetetlen. Sőt, az jóval nagyobb, mint a közvetlen.

De van a méhészetnek más áldása is. Sokan talán nem is tudják, hogy a méz mekkora kincs! Az ismert répacukrot a gyomornak előbb át kell alakítania egyszerű cukrokká, hogy föl tudja dolgozni. Ezért panaszkodik olyan sok ember gyomorfájás miatt. A méz jórészt egyszerű cukrokból tevődik össze, tehát igen könnyen emészthető. Ezért adják betegeknek, lábadozóknak és főként szívbajosoknak. Turisták, kiváltképpen Svájcban, mézet fogyasztanak az izomerő gyors pótlására. De különösen a gyermekek számára igen jótékony eledel a méz. Két testvérgyermek közül az egyiket tejjel, a másikat mézzel táplálták. Aki mézet fogyasztott: 4 kilóval haladta meg testsúlyban a másikat, arca pedig hasonló lett a piros rózsa leveléhez. Ne felejtsetek el, magyar anyák, hogy amikor virágok között jártok és amikor bódító illatot lehelnek a fák: oda van elrejtve az a kincs, mely mosolygóvá tudja varázsolni gyermekeitek arcát.

Asztmások és szívgyöngeségben szenvedők számára is megváltás a méz, amint azt sok példa ékesen bizonyítja. Egy szívgyöngeségben szenvedő szegény asszony, aki fulladozott, mihelyt néhányat lépett, orvos tanácsára naponként egy deci mézet fogyasztott. Állapota már az első héten javult. Étvágya mindinkább fokozódott és lassankint erőre kapott. A negyedik hét végén már ötkilométeres utat tett meg minden fáradtság nélkül. Könnyezve mondja el ezt és áldóan teszi össze a kezeit, hogy a mézet megismerhette.

Van a méhnek egy picike fegyvere, amelytől olyan sokan rettegve félnek. Ez a fulánk. Igaz, hogy fáj a méhszúrás, de azt meg lehet szokni. Sőt, a méhméregnek gyógyító hatása is van. *Hackenschmidt* Rudolf, alsó-ausztriai csendőr reumás lett. A baj a szívét is megtámadta. Az orvosok lemondottak róla és azt állították, hogy legföllebb két évet élhet. Haza-

ment és egy fiatal orvos ajánlására hozzáfogott a méhészkedéshez. Négy év alatt teljesen meggyógyult, sőt 54 kilóról 80-ra hizott.

Tertsch Rudolf dr. marburgi orvos hosszú időn át gyógyította reumás betegeit méhszúrással. Eseteiről pontos naplót vezetett. Összesen 658 beteget kezelt. Ezek között 48 olyan beteg volt, akiknek reumás alapon fejlődött szívhibájuk volt. A 658 beteg közül 543 teljesen meggyógyult, pedig igen súlyos, sőt gyógyíthatatlannak vélt esetei is voltak. 99 beteg nem folytatta végig a kúrát. Ezeknek az állapota csak javult, 16 pedig nem gyógyult meg.

Milyen különös, hogy a méhszúrás, ez az egyetlen, ami a méhészetben nem kellemes és fáj, még ez is hasznára van az emberiségnek.

Szólok itt végül a méhészet erkölcsi hasznáról is, melyet báró *Bose* sokkal többre becsült az anyagiaknál.

Bizonyos, hogy az ember lassankint hozzásimul szokásában és erkölcsében a környezetéhez. A hegyi ember egészen más természetű, mint az alföldi. A tengerparti nép sem hasonlítható egy kis folyómenti falu lakosságához semmiféle szokásában. Nemcsak a természet, hanem az állatvilág is, mely az ember közelében tartózkodik, nagy hatással van reá.

A méhészet föltétlenül nyugodtságot kíván. Megfontoltan kell dolgozni és semmit sem szabad elhanyagolnunk. A méh tiszta és rendes állat. Összetartó, szenvedélyes vagyongyűjtő és élete árán is megőrzi azt, amije van. Egyesült erővel bámulatos dolgokat valósít meg. Mindez nem vonul el nyomtalanul a méhész szeme előtt. Sőt úgy belevésődik, hogy lassankint szokásává válik. Innen van az, hogy kor, társadalmi állás és műveltség tekintetében olyan különböző méhészek egymás között gyorsan összelelegednek, bizalmas viszonyba kerülnek és rendkívül összetartók.

Amint mindezekből látjuk, a méhészet jövedelme és áldása igen sokoldalú, de maradjunk egyelőre az anyagi haszon mellett. Hiszen ez érdekli a ma emberét a legjobban. Számadatokkal igyekeztem rámutatni arra, hogy a kisembernek 70—80%-kal, sőt a kisgazdának 100%-kal könnyít a háztartásán. Rámutattam arra is, hogy a nagybirtokosságnak mennyire áll érdekében a méhészkedés. A világpiacon nagyon keresett a repcemag. A német gazdák éppen most folytatnak kísérletet és pedig igen kecsegtető eredménnyel, hogy a repcemagtermést a méhek segítségével nemesítsék és fokozzák. Le akarják gyúrni a magyar repcemagot! És ezt a magyar gazdák tűrik? Ott vannak a méhek, vegyék maguk mellé munkatársul és ne hagyják legyúrni a híres magyar magtermelést! . . .

A mi csonka országunk messze híres legelőmarhájáról. Híres a tejünk és a vajunk is. Szaporítsuk meg méhtenyésztésünket, hogy legyen sok méhes a kúriák gyümölcsöskertjeiben és a bogárhátú házikók ereszei alatt.

És akkor majd Magyarország megint az lesz, ami volt: tejjel-mézzel folyó Kánaán! . . .

